

Харківська державна академія дизайну і мистецтв»

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет «Образотворче мистецтво»

(назва факультету)

Кафедра монументального живопису

(повна назва кафедри)

Пояснювальна записка

до дипломної роботи бакалавра

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

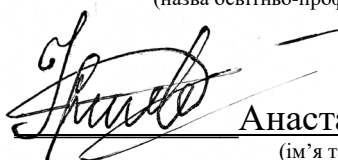
на тему: **ЖИВОПИСНИЙ ТВІР ДЛЯ ФОЙЄ БІБЛІОТЕКИ “
ШЛЯХ ПАЛАДИНІВ”**

Виконав: студент 4 курсу,
спеціальності В4 «Образотворче
мистецтво та реставрація»

(шифр і назва спеціальності)

ОПП «Стріт-арт і монументальне
мистецтво»

(назва освітньо-професійної програми)

Анастасія Лисенко

(ім'я та прізвище)

Керівник проф. Носенков В. М.

(ім'я та прізвище)

Рецензент . Дмитро Курсін

(ім'я та прізвище)

Харків — 2026

Харківська державна академія дизайну і мистецтв
(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет «Образотворче мистецтво»

Кафедра монументального живопису / денна форма навчання

Освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр»

Галузь знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»

Спеціальність В 4 «Образотворче мистецтво та реставрація»

ОПП «Стріт-арт і монументальне мистецтво»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри монументального живопису

Є.О.

Котляр

“ 1 ” лютого 2026 року

ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТУ

ЛИСЕНКО Анастасія

Тема проекту: Живописний твір для фойє бібліотеки “Шлях паладинів”
керівник проекту (роботи) Носенков Володимир Миколайович Заслужений
діяч мистецтв України. Професор, (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом вищого навчального закладу від “5” травня 2026 р. №
118-ОС

2. Строк подання студентом проекту (роботи) 07..06.2026

3. Вихідні дані до проекту (роботи): Зібраний підготовчий матеріал під час
переддипломної
практики

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

- *Обґрунтування актуальності теми;*
- *Збір інформації та систематизація підготовчих матеріалів;*
- *Аналіз аналогів;*
- *Розробка авторської концепції рішення теми;*
- *Композиційний пошук образотворчих засобів втілення творчого задуму;*
- *Художньо-технологічні засоби виконання твору;*
- *Висновки;*
- *Список літератури;*

- *Ілюстративні матеріали.*

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): фор-ескіз, проектна частина (вигляд твору в об'єкті, живописний твір (з п'яти холстів), розмір 100 x 320см.)

6. Дата видачі завдання 1 лютого 2026 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1	<i>Затвердження теми дипломної роботи</i>	<i>Травень</i>	ОК
2	<i>Аналіз аналогів</i>	<i>Травень</i>	ОК
3	<i>Розробка авторської концепції рішення теми</i>	<i>Травень</i>	ОК
4	<i>Композиційний пошук образотворчих засобів втілення творчого задуму;</i>	<i>Травень</i>	ОК
5	<i>Затвердження ескізів рішення теми</i>	<i>Травень</i>	ОК
6	<i>Систематизація інформації до пояснювальної записки</i>	<i>Травень</i>	ОК
7	<i>Виконання оригіналів дипломної роботи</i>	<i>Травень-червень</i>	ОК
8	<i>Оформлення пояснювальної записки та дипломної роботи</i>	<i>Травень-червень</i>	ОК
9	<i>Захист дипломної роботи</i>	<i>Червень</i>	ОК

Студент

Анастасія ЛИСЕНКО

Керівник проекту (роботи) НОСЕНКОВ В.М.

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ.....	2
ЗМІСТ.....	5
ВСТУП.....	6
КОНЦЕПЦІЯ РОБОТИ.....	8
РОЗБІР ОБ'ЄКТА.....	10
ЗБІР МАТЕРІАЛУ.....	11
РОБОТА З АНАЛОГАМИ.....	16
СЦЕНАРІЙ РОБОТИ.....	17
КОМПОЗИЦІЙНЕ, СТИЛЬОВЕ ТА ТЕХНІЧНЕ РІШЕННЯ.....	18
СКЛАД ПРОЕКТУ.....	19
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	20
АЛЬБОМ ІЛЮСТРАЦІЙ.....	21

ВСТУП

Монументальний живопис зародився з давніх давен, розвиваючись приблизно стільки ж, скільки існує саме людство. Починаючи з доісторичних цивілізацій, продовжуючи сучасними митцями – даний вид мистецтва цілком протягує нитку еволюції повз століття, що допомагає досліджувати як вченим, історикам так і художникам засоби і техніки малювання, які в деяких випадках не змінювались до наших днів, способи життя, цінності минулих поколінь. Це свого роду документація розвитку людської ментальності у монументальних роботах, що і зараз мають неабияку вагу у всіх галузях теперішньої діяльності культурних та наукових досліджень.

Нині художник–монументаліст – це дуже різностороння професія, напрям якої людина обирає вже за своїми вподобаннями, але загальні риси залишаються незмінними: увага до настрою об'єкту в якому буде розміщено роботу, врахування архітектурних особливостей та практичності в майбутньому, естетична досконалість загального вигляду, гармонія композиції в поєднанні з кінцевим результатом.

Тож підсумовуючи можна сказати що в наші часи монументальний живопис неабияк відрізняється від минулих років в силу зміни цінностей, етнічностей та сучасних проблем але через це він зовсім не втрачає свою культуру цінність, бо можливо через декади художники будуть використовувати інші прийоми та матеріали в своїх роботах, стилі та мода буде завжди рухатись вперед, але історична цінність завжди залишиться за закарбованими у стіни мальописами, мозаїками та вітражами.

Створення дипломного проекту включає в себе розробку ескізу, створення ескізу, картон та кінцеву роботу на форматі 100X320 см зібрану у поліптих на тему “Шлях паладинів”. Ця робота передбачає створення живопису для фойє бібліотеки, дослідження історії розстріляного відродження, будинку “Слово”, аналіз намірів Радянської влади в бік українського населення під час українізації у 1920-30 роках та сучасні фігури, які перекликаються з подіями поданих років.

КОНЦЕПЦІЯ РОБОТИ

Шлях паладинів – тернистий і не простий, це люди честі, світла та сили волі, що перекликається з цінностями українського народу, який вже багато століть не дає покою імперіюлістам. Ця робота розкриває проблематику придушення українського мистецтва, етнічності та самої національності. Мальопис виступає інтерпретацією двох творів гурту Мистецького Українського Руху “МУР”: “Ці стіни мають вуха” та “Спочатку було слово”, уривки тексту можна побачити на будівлі позаду портретів.

Фігури в моїй роботі втілюють трагічні долі тих, чий голоси намагалися заглушити. Серед них – блискучий інноваційний режисер – **Лесь Курбас**, чий театр “Берестіль” підривав радянські догми. Сміливий футурист **Михайло Семенко** та поет–філософ **Євген Плужник**, який помирає в заслання у Соловки з думками про рідну країну до останнього подиху. Його втрата стала символом боротьби за національну ідентичність. Поряд з ними постать **Павла Тичини** – яскравий образ конформізму, в якому великий геній, під гнітом параної, був змушений закрити свої “сонячні кларнети” і писати оди катам, щоб вижити. Але попри всі труднощі національний дух завжди проривається на поверхню, поєднуючи всіх разом.

Де систему не можна було перемогти лише словам, вона проростала в чистому наївному, глибоко вкоріненому потоці образів, як у творчості **Марії Примаченко**. Радянська влада намагалася тримати її в полоні, обмежуючи її творчість рамками “декоративності”, але чудо–звірі, що народжувались з-під її пензлів, приховували сенс рідної землі. Серед туманів похмурості та інерції цей символ був почутий від **В’ячеслава**

Чорновола, чий безкомпромісний опір і стійкість в таборах продемонстрували, що встояну власну ідентичність не можна стерти або знищити. Пан Чорновіл зображений зі своїм знаменитим та характерним жестом – три підняті до гори пальці – символ герба України – тризуба, який мовить про волю. Ця фігура служить надією самих українців на справжню незалежність, в даному випадку від радянської влади. Зображена боротьба має трагічну безперервність, яку ми і досі відчуваємо в нині тривалому бою за свої життя та видимість як нація.

Мій поліптих взаємодіє і з подвигами сучасного покоління, яке використовує художні пензлі та пера – як зброю. Образи безстрашності на полотні малюють фігури, серед яких – **Роман Ратушний** – київський активіст і воїн, який боровся, щоб запобігти забудові Протасового Яру, і легендарний командир – **Дмитро Коцюбайло (позивний Да Вінчі)**, що став символом нової школи розквіту українського духу. Вони показали, що Розстріляне Відродження відродилося в Незламне Відродження – і ніхто не зможе перетнути його меж.

Пані Бєлова (центральна фігура) – персонажка з рок–опери “РЕБЕЛІЯ [1991]”, є головною антагоністкою вистави, описана авторами як “втілення абсолютного зла в естетично привабливій обгортці “. Ця фігура віддзеркалює людську природу – вірити тим, хто здається більш привабливим, та прислуховуватись до тих, хто має більш манючий оксамитовий голос.

У композиції також присутні **ягня та козеня**, які символізують чистоту, надію і світле майбутнє. Само козеня має перев’язані очі, що означає непідкупність вибору та тверезість розуму. Ягня зображене зав’язаним мотузками, з виразом агонії на обличчі, символізуючі жертв гнетіння.

РОЗБІР ОБ'ЄКТА

Мальовис розроблено для фойє бібліотеки в бруталістично—мінімалістичному стилі, з метою підкреслення мистецької та історичної цінності самої споруди та роботи в загальному контексті.

Інтер'єр має гарне освітлення, просторий зал та світлі стіни, що доповнює композицію, підсвітлюючи світлі ділянки як портретів так і самого простору.

Додатковим елементом виступає розміщення роботи — на самому вході так, щоб і ті хто заходить і ті хто покидає споруду могли побачити та якісно розгледіти всі деталі.

ЗБІР МАТЕРІАЛУ

Протягом створення проекту було зібрано інформацію про репресії 1920-30 років та будинок літераторів “Слово” в місті Харків. Проаналізовано ключові події того часу.

1923 Харків

Внаслідок активної українізації в Радянській Україні різко активізувалось культурне життя в тодішній столиці Харкові . Шляхом такого рішення комуністична влада хотіла зблизитись з народом, завоювати прихильність та лояльність в свій бік, що сприяло більш активному розвитку мистецької діяльності в цьому напрямку.

Чисельна кількість журналів та газет публікували все більше письменників та їх творів, їх збирали на заходи дискусій, об’єднували згурпування та проводили літературні вечірки.

З годом 20-ті роки найменують роками Відродження, але з трагічною приміткою “розстріляне”.

Митці жили в непростих, навіть важких, побутових умовах. В ті часи Харків був дорогим містом і навіть приїжджі з Києва відчували тяглість перебування в столиці, не кажучи про тих хто прибув з маленьких містечок та сіл. Невчасні виплати зарплат, розмір яких ледве покривав витрати на їжу та оплату житла, ще більше підбивали якість життя.

Письменники писали та жили в комунальних квартирах, не рідкістю було сусідництво з хрущами або гризунами, через що рукописи доводилося ховати в посуді або в інших важкодоступних для шкідників місцях.

Кімнати були невеликими, в додаток для можливості дозволити собі хочаб такий дах над головою в них жили декілька осіб, хтось спав на підлозі, хтось на кухні.

Проживши в таких умовах до середини 20-х років, письменники таки звернулися до влади з проханням побудувати кооперативний будинок і влада підтримала таку ініціативу, надавши фінансову підтримку задля створення проекту.

1925

Стає відомо про випадки стеження за письменниками, впливають вісті про доноси, одним з перших став Остап Вишня – один з активних учасників розбудови УНР, але після невдалої спроби він почав діяльність народного гумориста, навіть з таким амплуа влада все ще з тривожною обережністю спостерігала з ним та його діями.

1929

В цьому році в газетах оголошують про заселення будинку “Слово” . Понад 60 митців та їх сімей мають змогу отримати достойне житло в масиві.

1930

Стає відомо про більшу кількість доносів в бік письменників, цього разу це не тільки Остап Вишня але ще й Павло Тичина та Валер’ян Поліщук, яких підозрюють у створенні нового антирадянського центру у Запоріжжі.

1933 Самогубство Миколи Хвильового

18 травня заарештовано Михайла Ялового, наступного ж дня Хвильовий запрошує до себе в гості Миколу Куліша та Олеся Досвітнього. Під час бесіди письменники помітили мовчазливість Хвильового, який за кілька хвилин зайшов до свого кабінету з якого пролунав постріл.

“Арешт Ялового – це розстріл цілої генерації. За що? За те що ми були найщирішими комуністами? Нічого не розумію... Хай живе комунізм. Хай живе комуністична партія...” – Микола Хвильовий .

Також були висунуті звинувачення в бік Леся Курбаса за “викривлення” комуністичної реальності в похмурий бік, за що поета–режисера було засуджено до п’яти років в’язниці але згодом, через чотири роки покарання змінено на розстріл.

За загальною статистикою в межах репресій було розстріляно – 33 особи, заслано на невизначений термін – 3 особи, під час заслання померло 2 людини, одне самогубство і одна смерть з невизначених обставин.

СИМВОЛІЗМ :

Козеня з перев'язаними очима означає непідкупність вибору та тверезість розуму. а також впертість, відсутність довіри, неупередженість, страх беззахисності перед невідомим

Зв'язане ягня – символ жертви, що бореться до останнього

Бруталістичний масив – тяглість до минулого, травма

Уривки пісень – пряме відсилання до контексту композиції “Той дракон він не жує, він заглотить і ковтне” – кровожерливість радянської влади

“Ми зустрінемося з тобою там, де 20 000 л’є” – алюзія до роману Жуля Верна “20 000 під водою “, тобто втеча від реальності в світ якого насправді не існує, таке буває тільки у снах або фантазіях, само те місце “де зло нас не знайде”, своєрідний затишний прихисток для паладинів які вже завершили свій шлях та заслуговують на якісний відпочинок у вічності.

“Ці стіни мають вуха ці стіни мають очі, ми знаєм що ти робиш ми знаєм що ти хочеш “ – опис реальності в прослушках та доносах за “не такий” вислів в тому чи іншому контексті.

“Для нас усе відомо, товариш – не проблема, І як борить організм імунная система, так ми тебе лікуєм – вбиваєм кожен вірус, аби він не потрапив під твою ніжну шкіру” “Нас двісті п’ятдесят мільйонів на планеті, одне твоє життя – піщинка у сюжеті. Труситься від ніг земля, мирний атом – не

межа, нема лиха без пера, у всього одна мета” – знецінення людського життя та людини як особистості, приписання митцям клейма “вірусу”

КОЛЬОРИ:

Чорний – загально-прийнятий колір скорботи, але також він ще символом родючості землі, відродження, строгість та елегантність. В деяких повір’ях виступає кольором загадковості мрій та містичності. В даному мальовисі він символізує таки біль та суворість, його не дуже багато, але достатньо для вираження достатньої кількості пережитого скруту.

Білий – колір чистоти надії та невинності, ефімерні фігури виглядають напів-прозорими, неначе привиди минулого, що посміхаються своєму прожитому життю, не зважаючи на складнощі, кожна душа має свій позитивний досвід у цьому світі, само те що робить всіх нас живими.

Червоний – колір полум’я страсті страху та крові. Виступає акцентним в композиції, він знаходиться позаду всіх портретів, але не губиться серед них, це нагадування про бурхливість крові в венах під час особливо емоційних моментів життя, таких як тривога або любов. Кожна людина стикається з подібними емоціями протягом життя, це частина нашої природи, вона поєднує нас всіх так само, як збирає весь мальовис воєдино.

РОБОТА З АНАЛОГАМИ

Вікто Нагай 1988 – американо–китайська ілюстраторка, яка виросла в Гонконзі. Її роботи описуються як дуже деталізовані та точні, що містять посилення на малюнки коміксів, класичні ілюстрації до дитячих книг, роботи японських художників, тощо.

Ілюстрації, створені художницею, часто вважаються такими, що містять захопливі образи та унікальний стиль.

Нагай була прийнята до Школи дизайну Рой Айленда у 2006 році, де її наставником був знаменитий ілюстратор Кріс Бузеллі, який, що важливо, навчив молоду художницю, що індивідуальний стиль – це те, що потрібно шукати всередині себе, а не зовні.

Абдул Маті Кларвайн (09.04.1932–07.09.2002) – німецький художник, найбільш відомий своїми роботами, що використовувалися на обкладинках музичних альбомів. Малюнки художника чіпляють своєю грою контрастів серед плавними переходами між кольорами, самою неймовірною кольоровою гамою, що кричить здалеку і її чують, а також сюрреалізмом, який можна роздивлятися годинами і кожного разу знаходити якісь нові деталі або сенси в ілюстрації. Роботи художника також можна класифікувати як стиль старої американської школи.

Таданорі Йоко – 27.06. 1936 – японський графічний дизайнер, ілюстратор, гоавер та художник. Фірмовий стиль Йоко що складається з психоделії та пастишу, охоплює широкий спектр сучасних візуальних та культурних явищ в Японії та у всьому світі. Його роботи наповнені впорядкованим хаосом, який при перегляді повної картини набуває цілісності. Зазвичай ілюстрації майстра мають багато білого та яскраві контрастні кольори, написи та чудернацькі фігури вбо пози.

СЦЕНАРІЙ КОМПОЗИЦІЇ

Проект зібрано в форматі поліптиху, загальним розміром 100X320 см акриловими фарбами на полотні.

Основні кольори: холодні відтінки чорного, червоного та білого.

Стилістичне рішення:

Мальовис виконано в стилі поп-арту з елементами реалізму, що доповнюється декоративними додатками у вигляді імітації ретро-друку на фонових баштах та акцентних зірках, що контрастують з рівним сірим кольором на основному фоні, що допомагає сконцентрувати увагу на головних масах композиції, при чому цей прийом підкреслює вугловатість та строгість загального бачення картини.

Шляхом аналізу з точки зору естетичного урегулювання композиційного масиву, було прийняте рішення перекомпонувати полотна в горизонтальному порядку, інакше ніж на картоні.

Технічне рішення

Робота розпочинається з переносу картону на оригінальний формат за допомогою м'якого олівця та вуглів, надалі виконується підмальовок нижніх шарів напів-прозорим шаром фарби для закріплення ескізу.

Наступний етап – пошук і визначення світло-тіні на великих масах.

Завершувальний етап – деталізація за допомогою майже сухого пензля та трохи розведеного акрилу для фактурних елементів портретів.

Розповідь поченветься з центральної частини рантини на пані Беловій, далі око падає позаоділяє сприйняття праворуч та ліворуч від центральної фігури.

Ліворуч

Павло Тичина, Євген Плужник, Да Вінчі, Роман Ратушний та перев'язане ягня, як завершення цього фрагменту — символ благородної жертви в бою за право слова. На другому фрагменті можна побачити усміхнену мисткиню Марію Примаченко та сліпе козеня — знак сліпої надії та чистоти розуму, не зважаючи на приниження в бік своїх картин. Третій фрагмент демонструє пана Чорновола зі своїм знаменитим жестом волі (тризуба), Михайля Семенка та Володимира Вінниченка під написами “ Ці стіни мають вуха, ці стіни мають очі”. Всі троє мали власний погляд на майбутнє своєї країни, але на жаль всі троє відчули на собі наслідки скляної стелі. На останньому завершальному фрагменті зображено Леся Курбаса, людину яка і надалі живе у фразі “ Театр має бути таким, яким суспільство має бути завтра”, саме тому цей портрет завершує поліптих, бо “м’яка сила” також має неаби яку вагу і культурний фронт ніколи не має здаватися у своїй боротьбі за видимість.

Вся композиція поєднана одним червоно-чорним фоном бруталістичної будівлі, яка все збирає в одне ціле, це уособлення суцільного тяготіння, яке робить нас тільки сильнішими.

Більшість фігур, окрім ягняти, козеняти та пані Белової, мають спаплюжені закритими хрестами очами, як знак невдачі для конформістів, ідеологічної сліпоті. Але в контексті української історії це трагічний маркер для розстріляних і репресованих митців.

СКЛАД ПРОЕКТУ

До складу проекту входить:

- дипломна записка (57 стор.)
- фрескіз (розміром (90 х 100 см.)
- поліптих (п'ять полотен розміром (100 х 320 см.)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Мурал

<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%81>

Українізація

[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_\(1920%E2%80%941930-%D1%82%D1%96\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_(1920%E2%80%941930-%D1%82%D1%96))

Белова

<https://www.instagram.com/p/DS291hKggGB/>

Слово

<https://proslovo.com/#15/50.00892/36.23515/-17.6/45>

Червоний

https://dovidka.biz.ua/shho-oznachaye-chervoniy-kolir/#google_vignette

Чорний

<https://welovebrands.com.ua/ua/blogs/chornyj-kolir-v-dizajni/>

Білий

<https://www.sniezka.ua/poradi/psixologija-koloru/biliji-kolir>

Козеня

<https://www.intechopen.com/chapters/64839>

<https://buddhastonestop.com/blogs/news/goat-animal>

<https://fineart-restoration.co.uk/news/cryptic-creatures-the-symbolism-of-animals-in-art/>

АЛЬБОМ ІЛЮСТРАЦІЙ

Вікто Нагай “В почуттях закоханості”

Стів МакДональд “Хлопчик на червоному тлі”

Невідомий художник

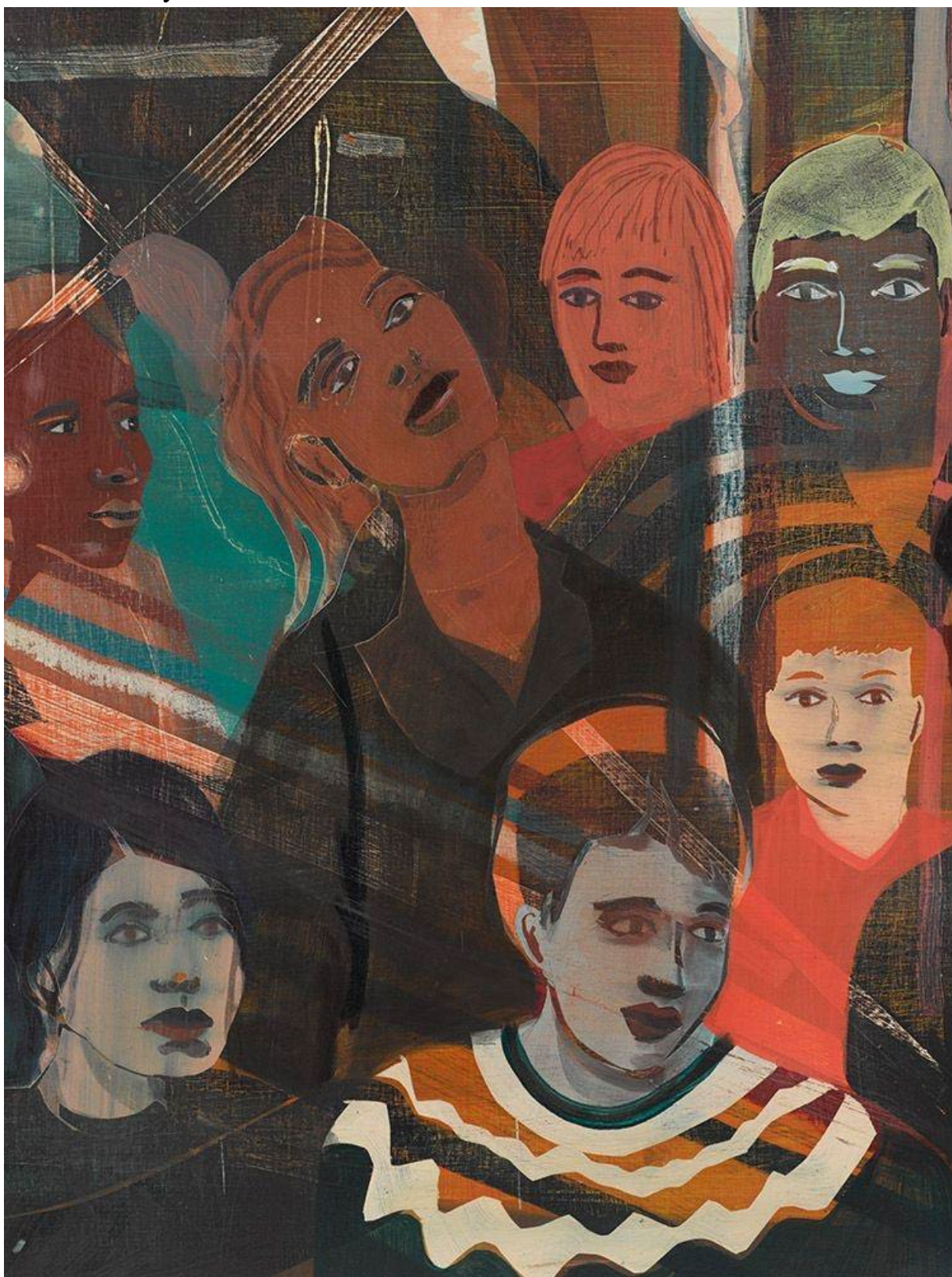
Гарі Рен “Паби Англії”

Роша Де Сауза

Невідомий художник

Ніколь Де Вріс

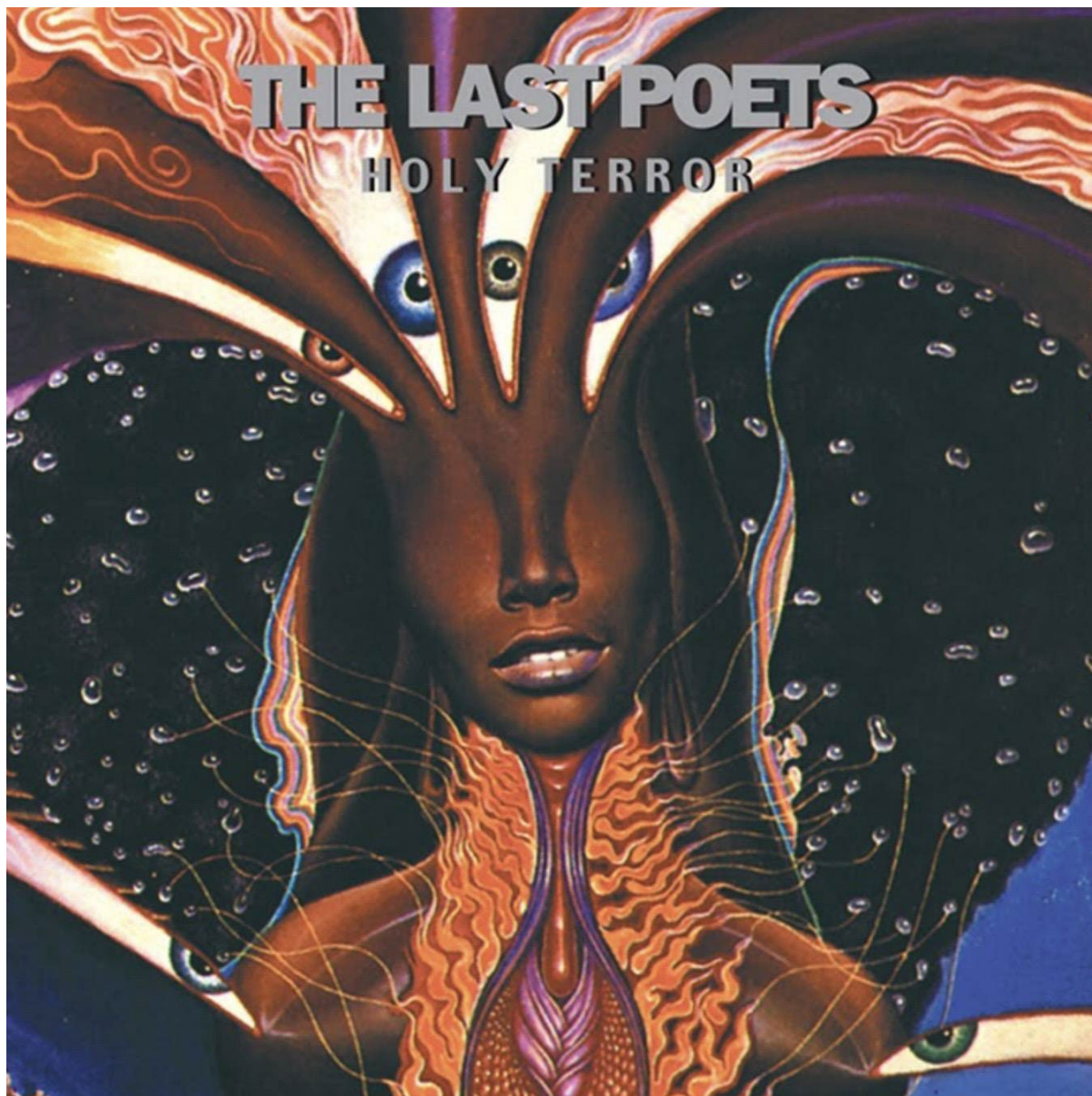
Абдул Маті “Пляжний бріз”

Абдул Маті “ Баронеса Хелєн Вон Бурен”

Абдул Маті “Обкладинка для музичного альбому “The last poets – Holy terror”

Йоко Таданорі “Кавашима Орімоно”

[illegible]

Йоко Таданорі “Міяко”

Йоко Таданорі “Фестиваль щасливих богів”

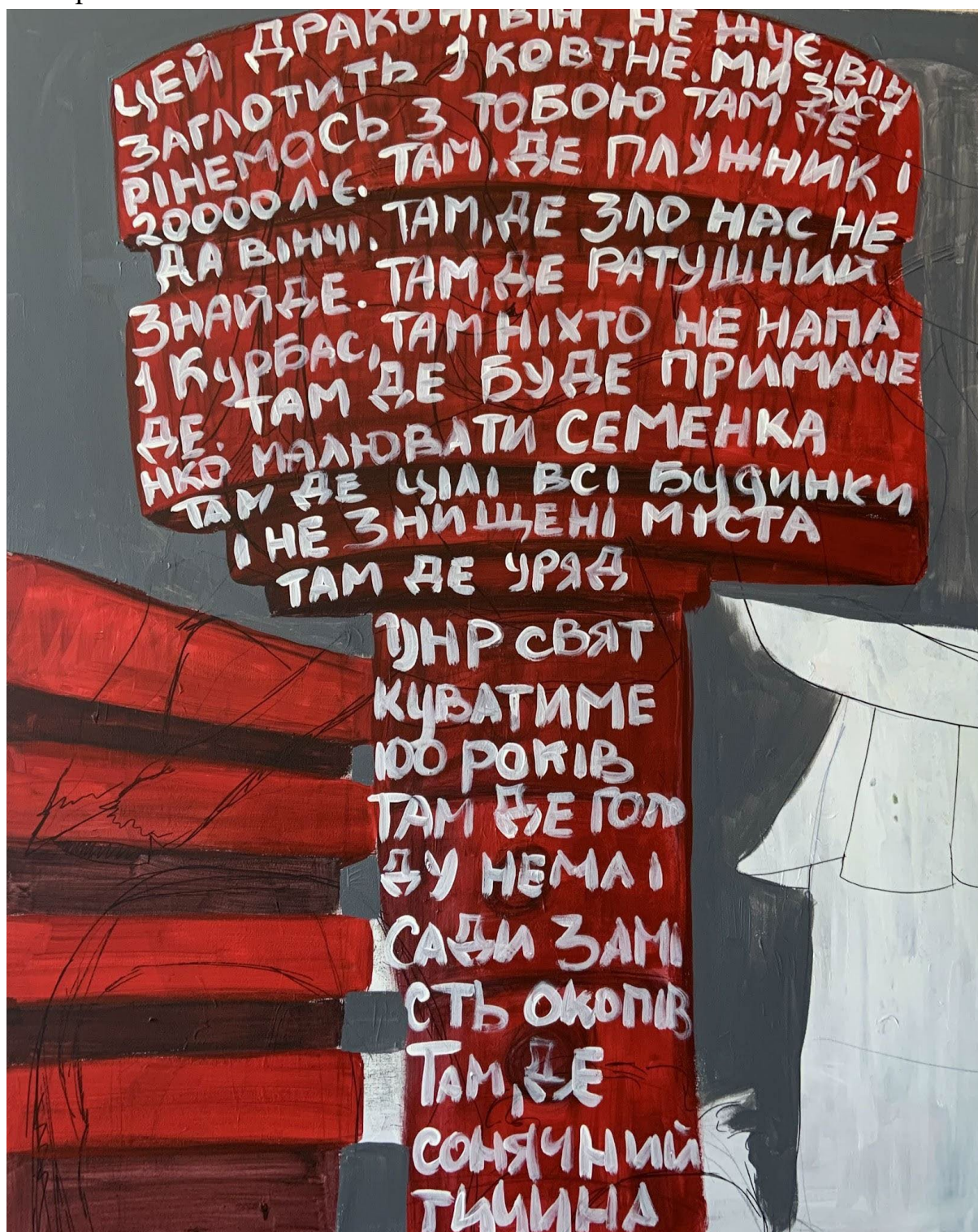
Картон до роботи

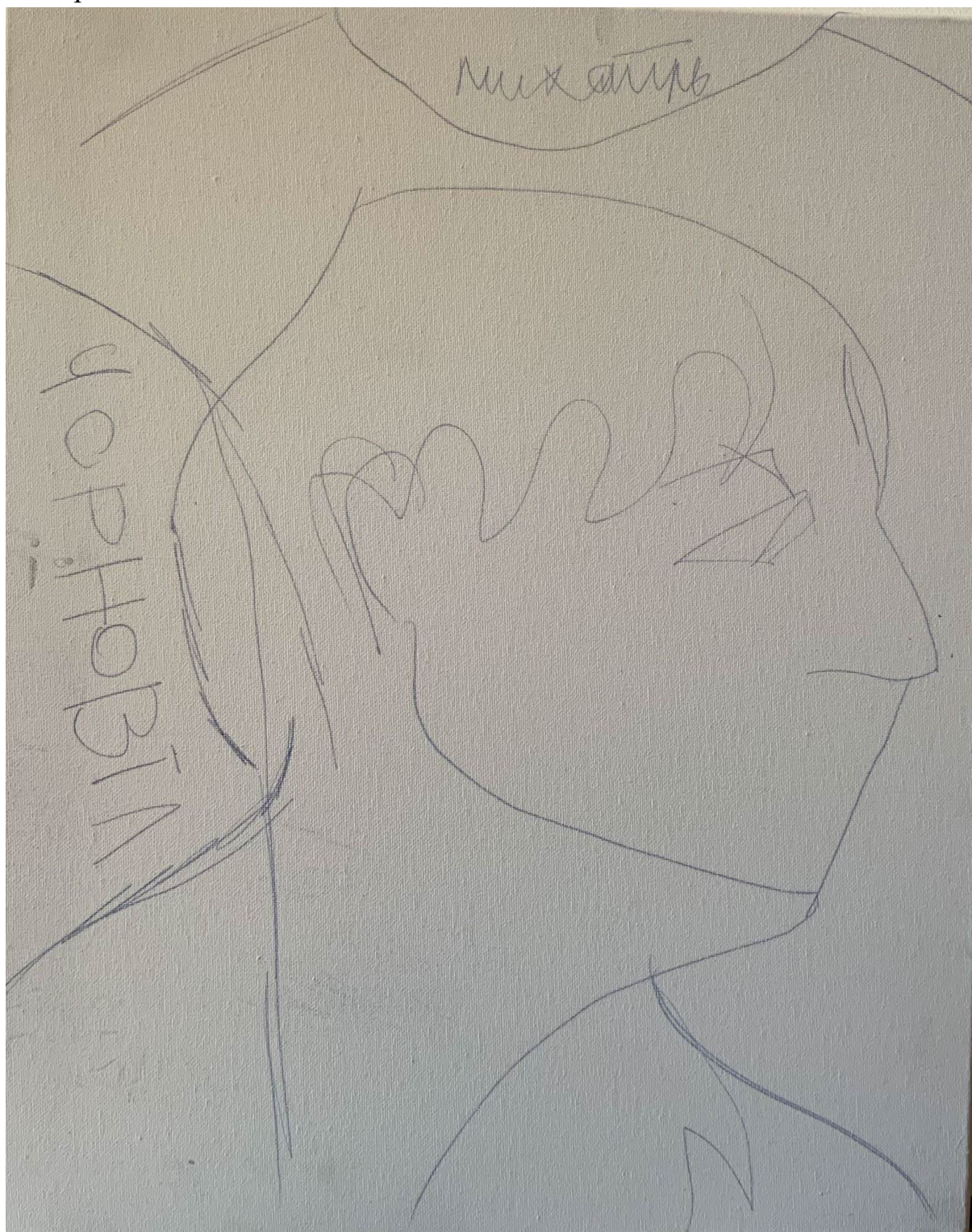
Картон до роботи

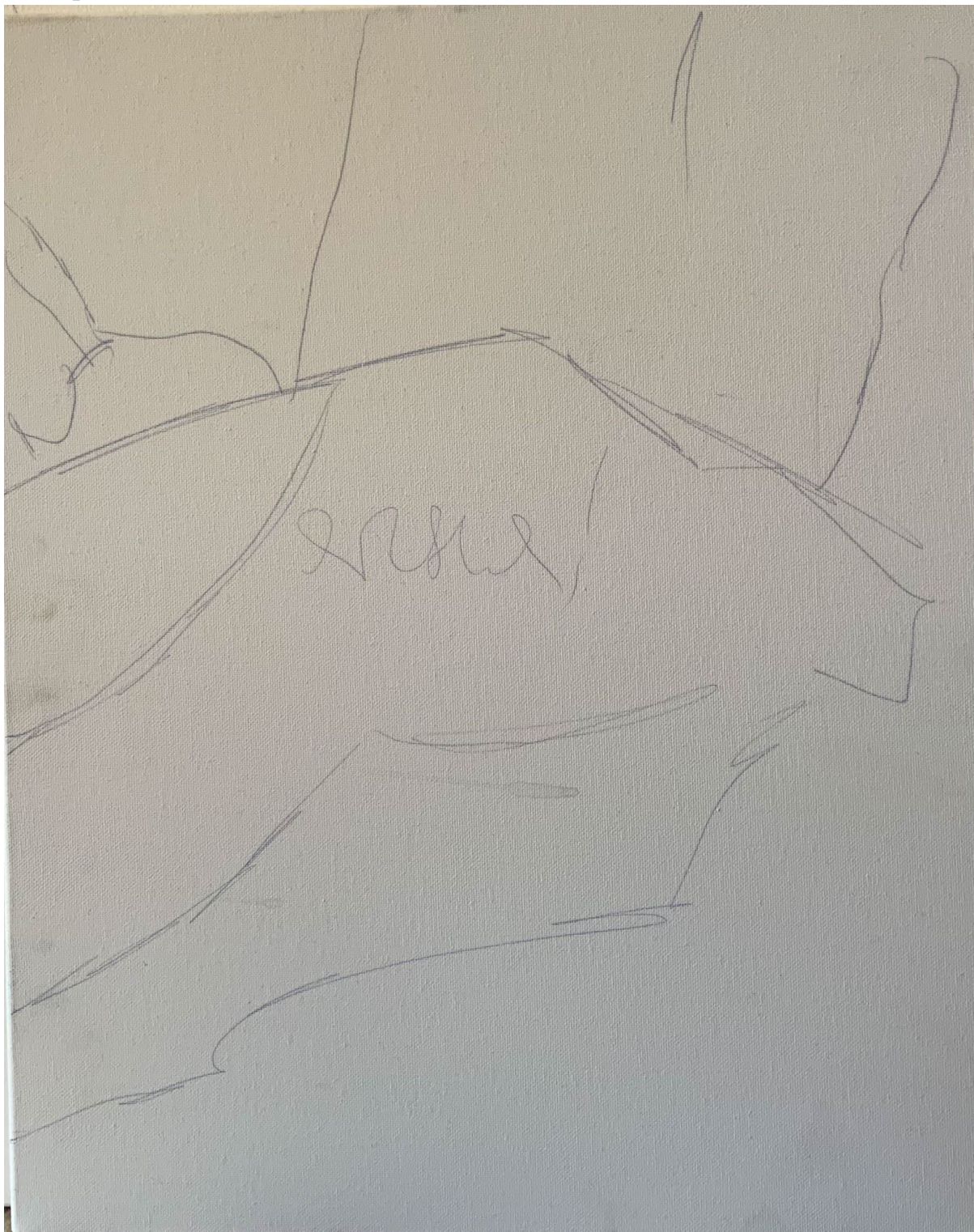
Етап роботи.

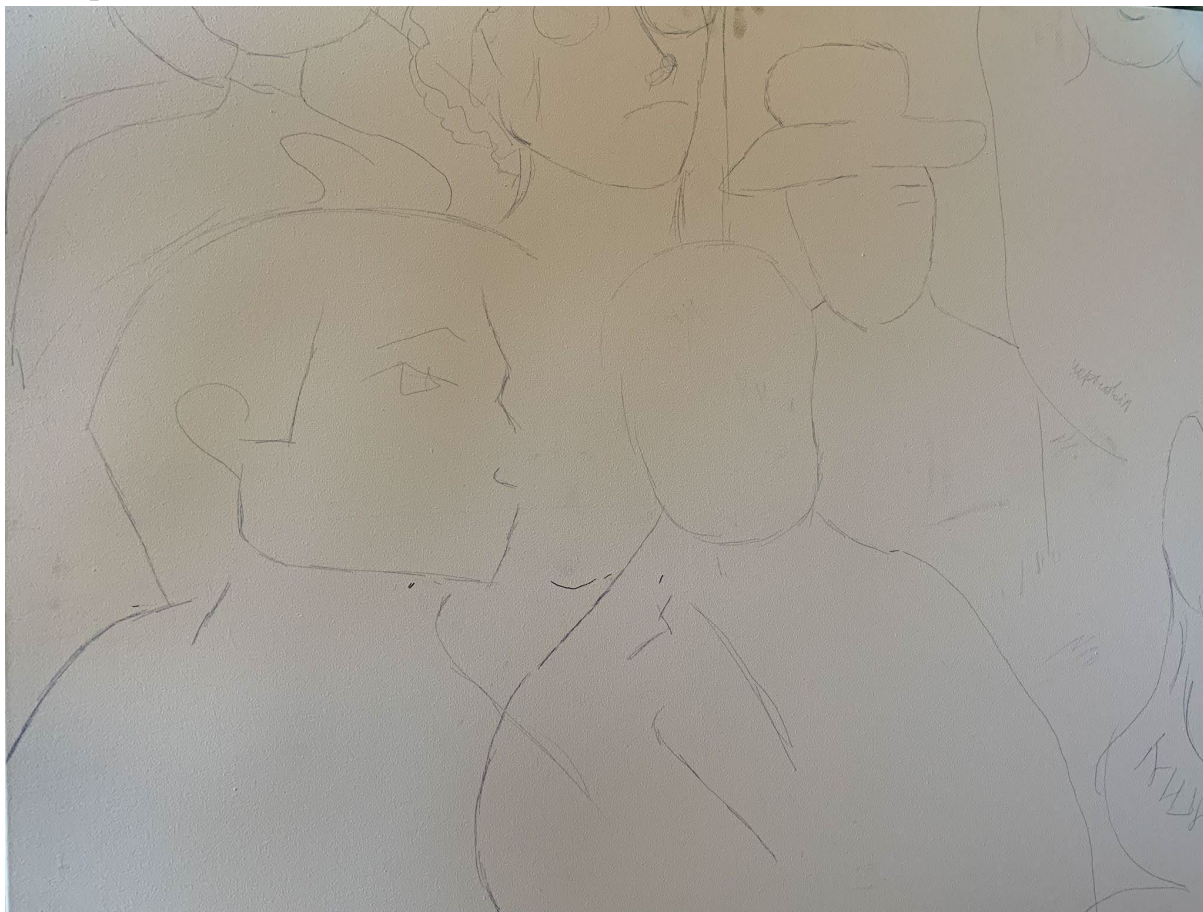
Етап роботи.

Етап роботи.

Етап роботи.

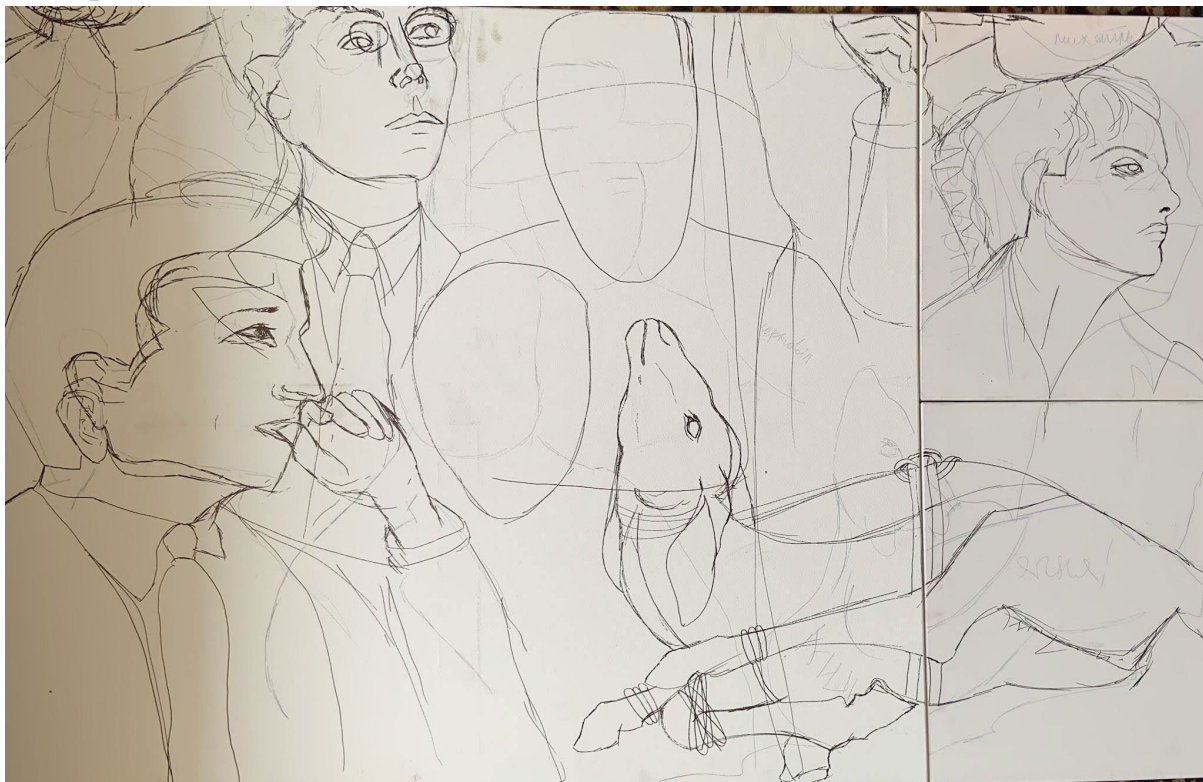
Етап роботи.

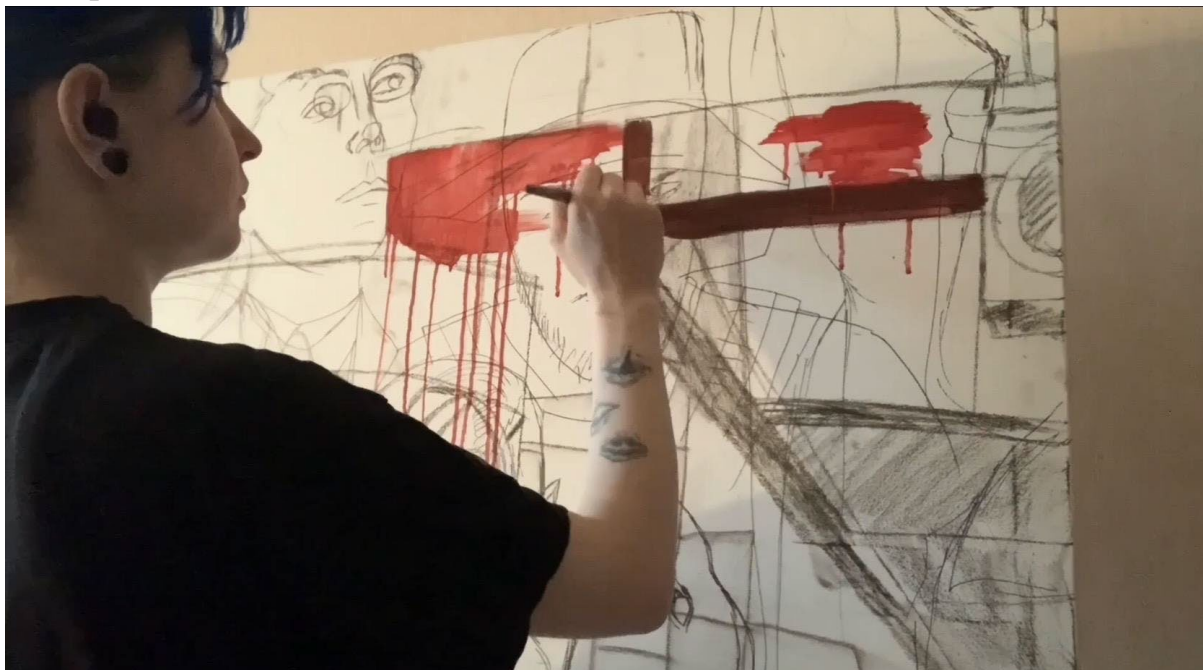
Етап роботи.

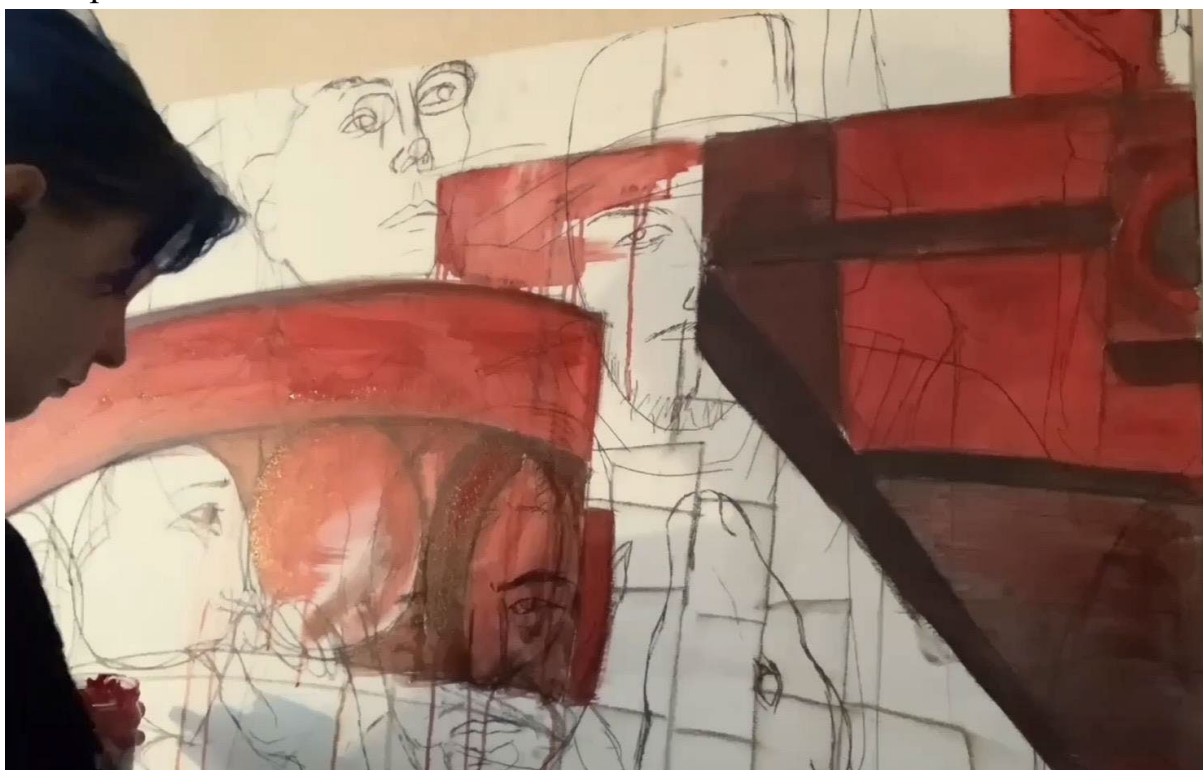
Етап роботи.

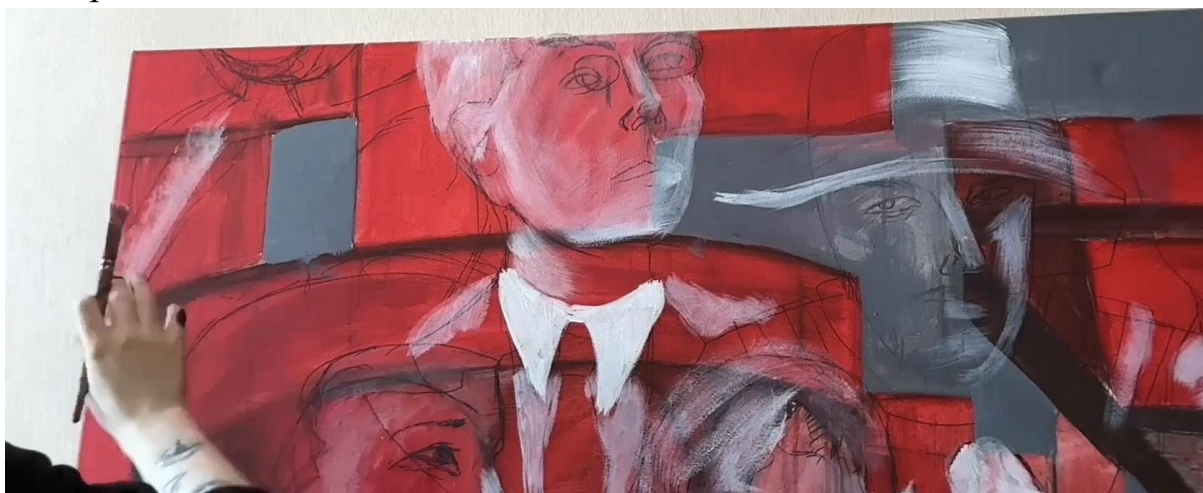
Етап роботи.

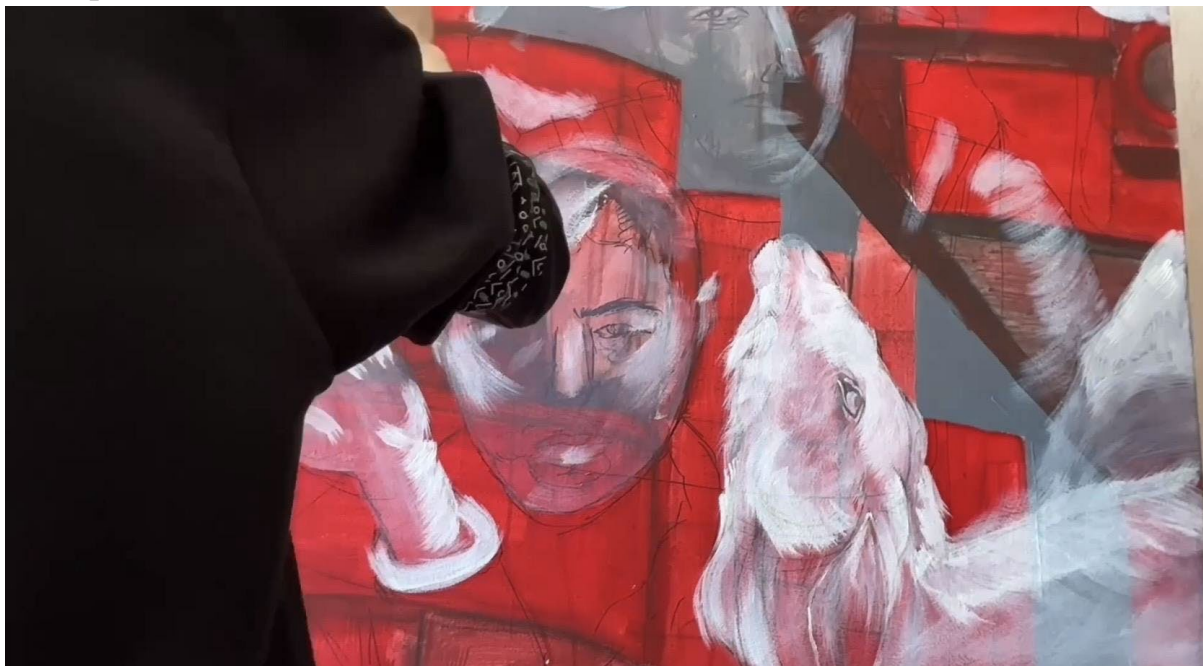
Етап роботи.

Етап роботи.

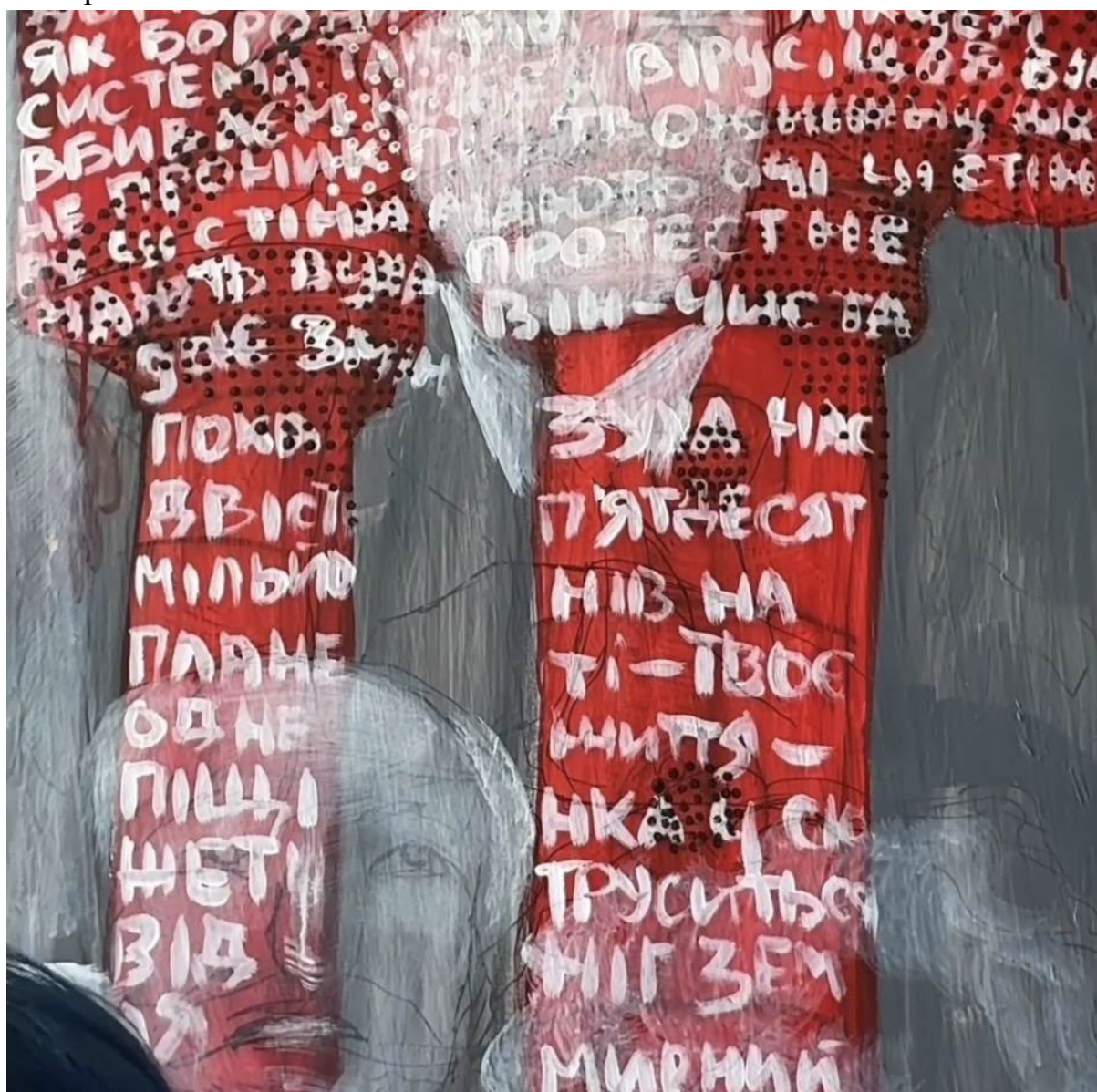
Етап роботи.

Етап роботи.

Етап роботи.

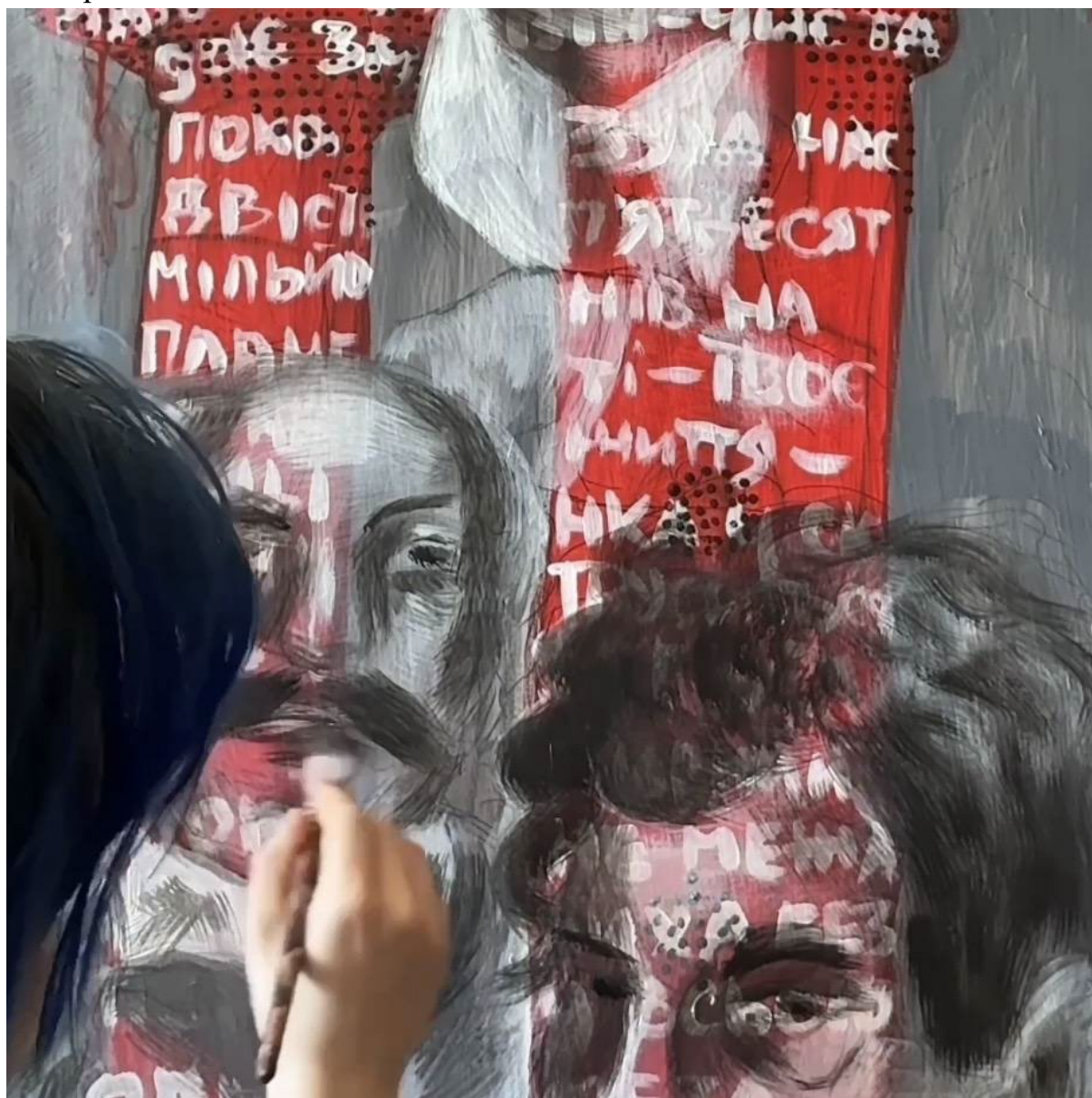
Етап роботи.

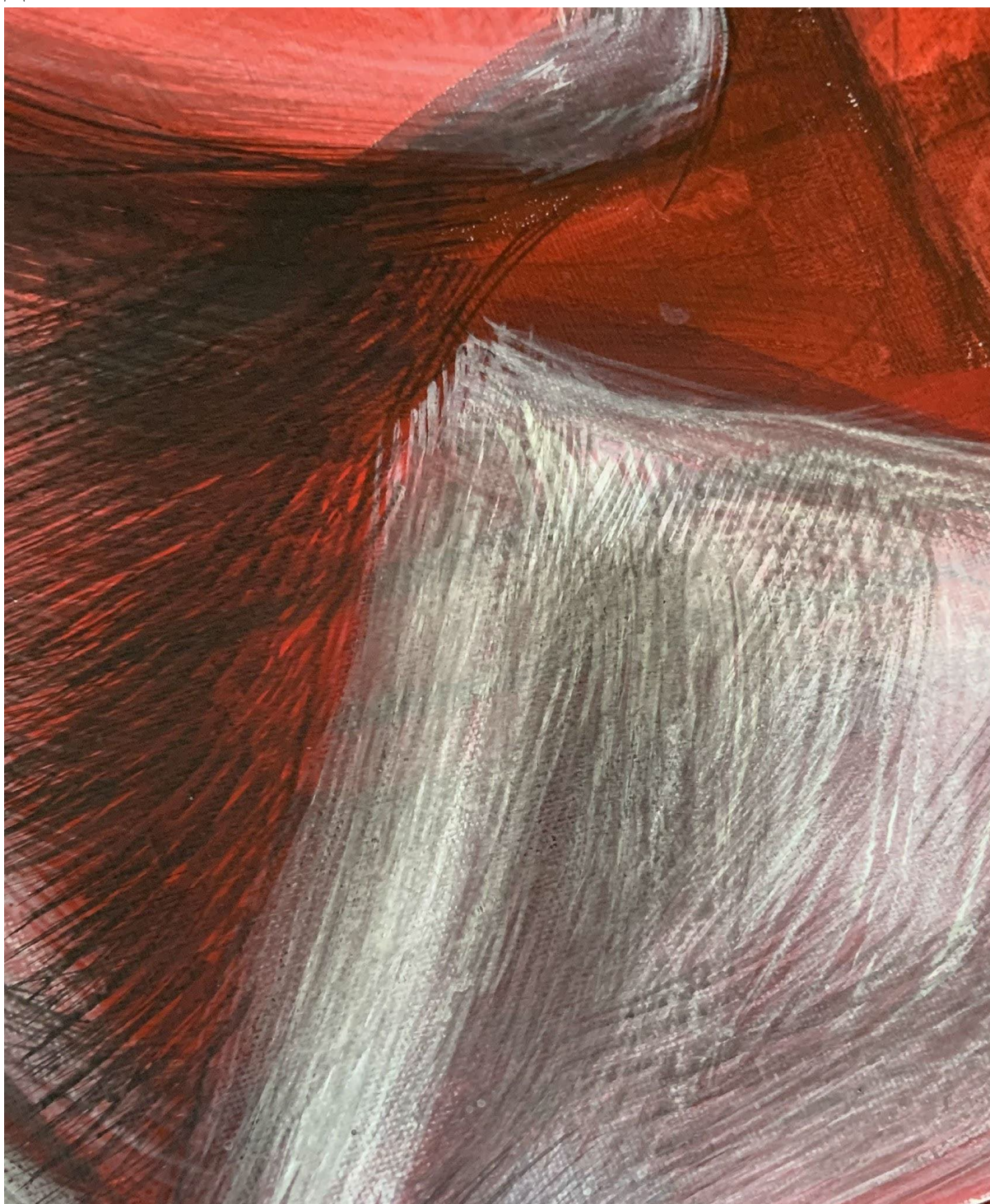
Етап роботи.

Етап роботи.

Деталізація

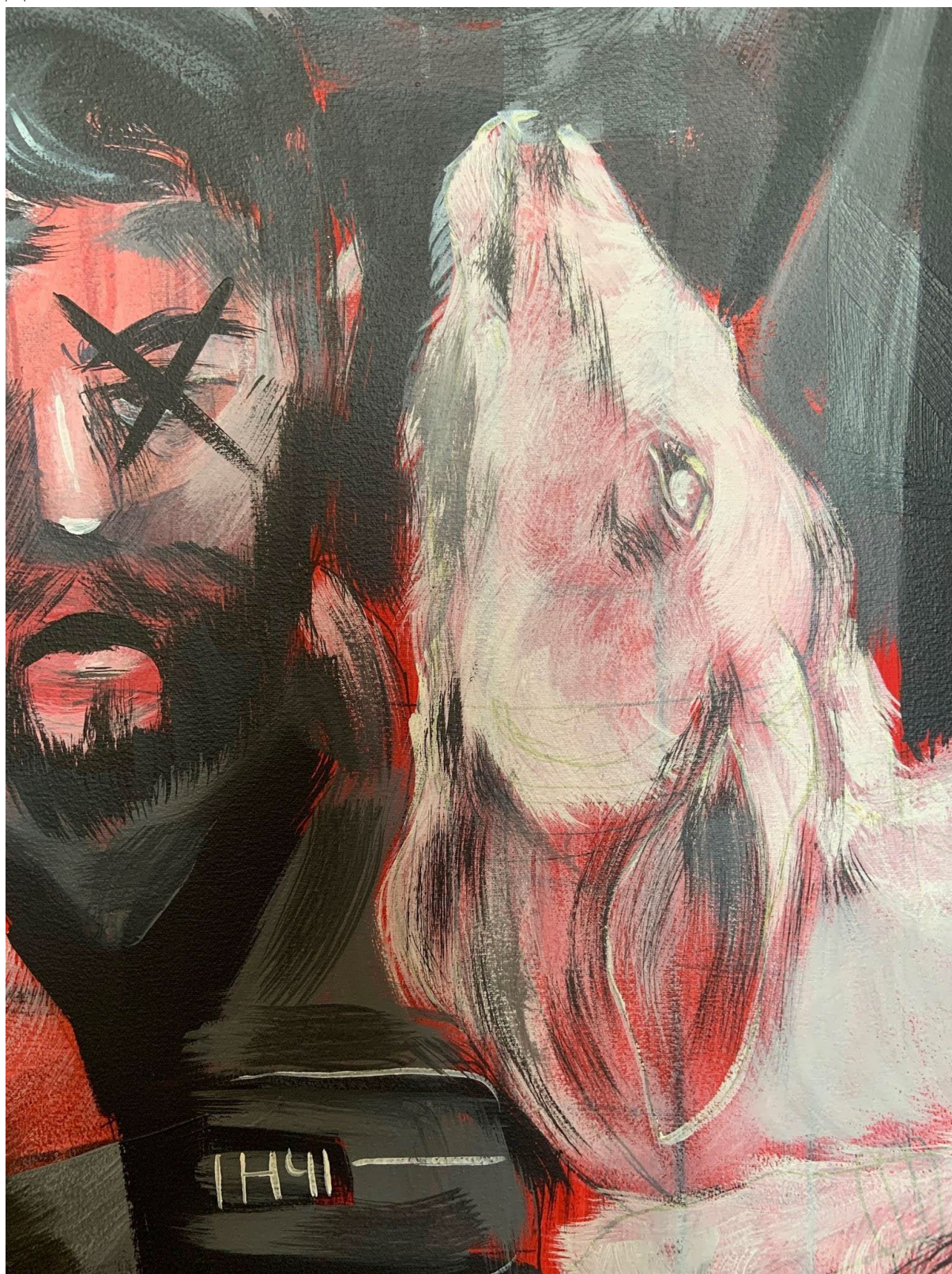
Деталізація

Деталізація

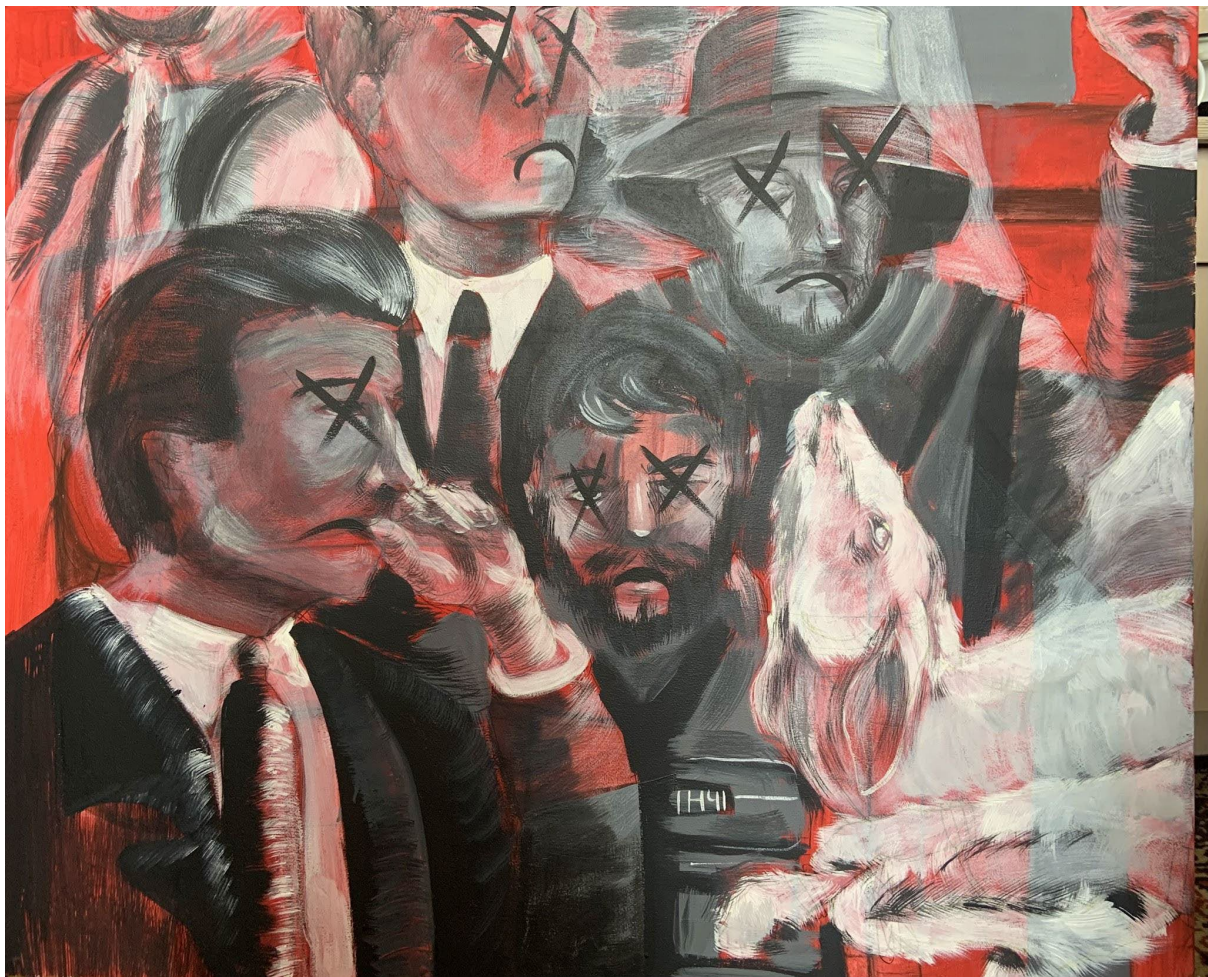
Деталізація

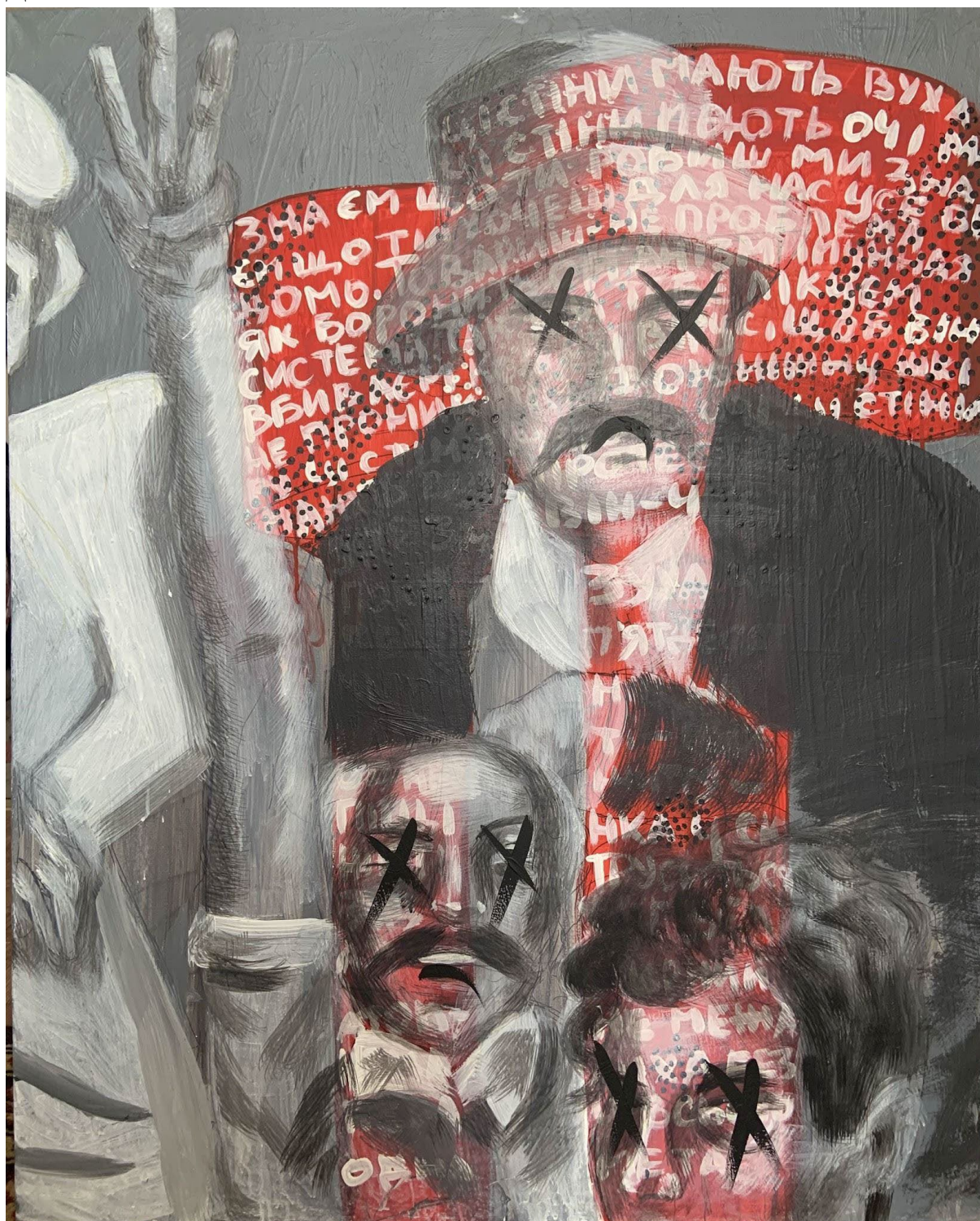
Деталізація

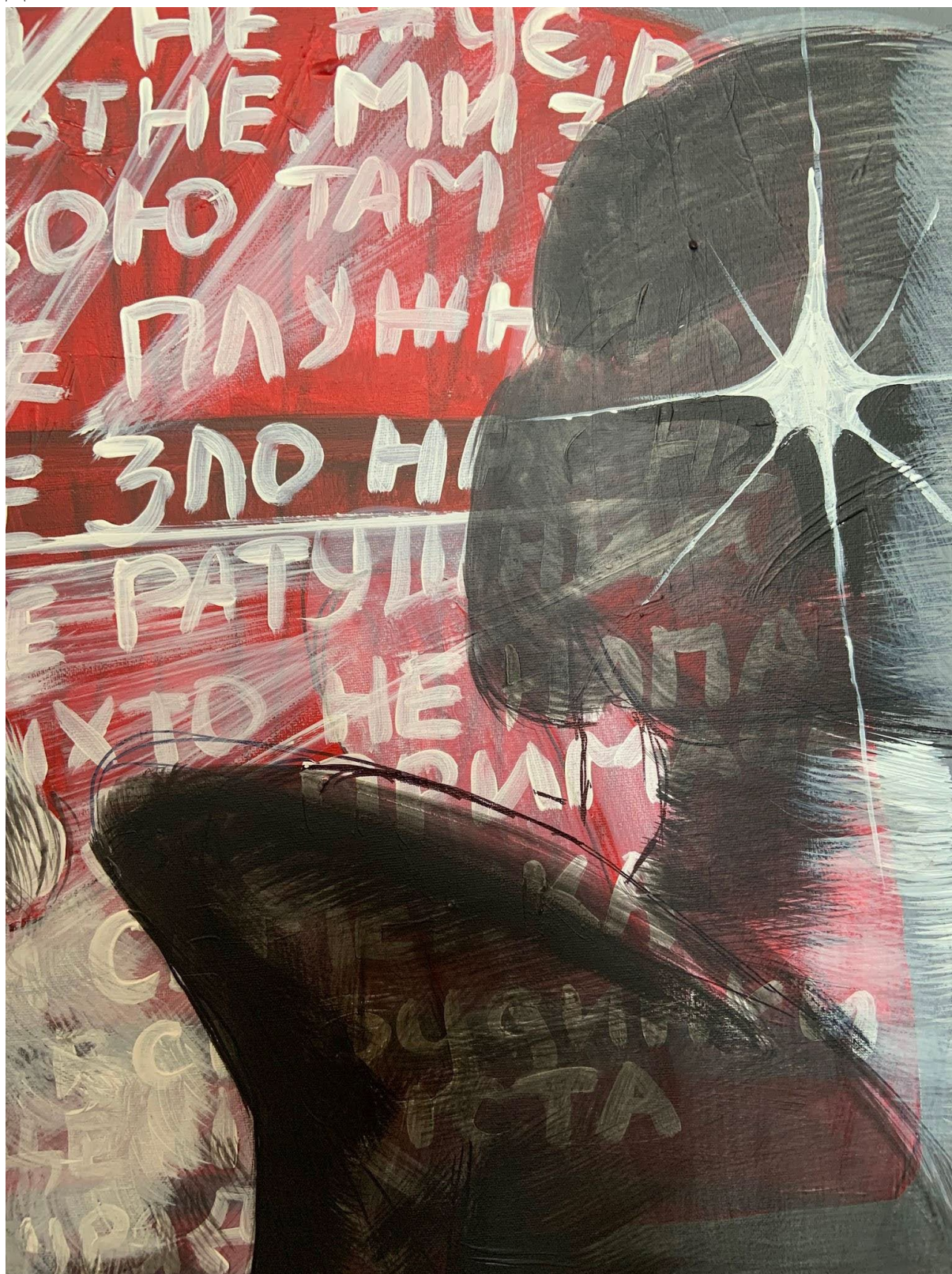
Деталізація

Деталізація

Деталізація

Деталізація

Деталізація

Готова робота

Робота в інтер'єрі фойє бібліотеки

